

BỘ CÔNG CỤ NGÔN NGỮ

CHIẾN LƯỢC DÀNH CHO TRẺ NHỎ & TRẺ KHIẾM THÍNH/Điếc

“Yếu tố quan trọng nhất trong sự phát triển ngôn ngữ của trẻ em là chất lượng và số lượng ngôn ngữ mà trẻ tiếp xúc từ người chăm sóc và môi trường xung quanh.”
- Catherine Snow, Giáo sư và nhà nghiên cứu tại Trường Cao học Giáo dục Harvard

Lời cảm ơn và Tuyên bố miễn trừ trách nhiệm:

Bộ công cụ này ban đầu được phát triển bởi Rebecca Tucker cùng với Mạng lưới Hỗ trợ Giáo dục cho Cha mẹ và Trẻ sơ sinh (PINES) thuộc chương trình Phát hiện và Can thiệp sớm về Thính lực (EHDI) tại Georgia. Thông tin này được chia sẻ tại đây với sự cho phép và hợp tác của Illinois EHDI và Illinois Hands & Voices.

Illinois EHDI và Illinois Hands & Voices đã chỉnh sửa và dịch bộ công cụ này sang nhiều ngôn ngữ để tăng khả năng tiếp cận cho các gia đình và các chuyên gia. Các bản dịch được chia sẻ với sự cho phép của tác giả gốc.

MỤC LỤC

01	KHỞI ĐẦU MẠNH MẼ: SỰ KẾT NỐI	06	GỢI MỞ & THU HÚT
02	CHIA SẺ SỰ TẬP TRUNG	07	LẦN LƯỢT
03	TIẾP XÚC VỚI NHIỀU TỪ VỰNG	08	MỞ RỘNG & THÊM VÀO
04	DIỄN ĐẠT MỘT CÁCH TỰ NHIÊN VÀ CÓ CHỦ Ý	09	ĐỌC SÁCH
05	GIAO TIẾP VỚI BIỂU CẢM	10	CHIA SẺ NIỀM VUI

1

KHỞI ĐẦU MẠNH MẼ: SỰ KẾT NỐI

Mối quan hệ giữa bạn và con cái định hình cấu trúc và chức năng não bộ của các em" - Tiến sĩ Dan Siegel

Việc xây dựng mối quan hệ bền chặt với con cái bắt đầu từ sớm, đặt nền tảng cho các kỹ năng xã hội, cảm xúc và học tập.

Quá trình phát triển ngôn ngữ bắt đầu từ khi sinh ra.

NGHIÊN CỨU CHO THẤY...

Trẻ sơ sinh và trẻ nhỏ phát triển tốt nhờ mối quan hệ gắn bó với người chăm sóc. Thông qua những trải nghiệm này, các em phát triển lòng tự trọng tích cực và niềm tin vào người khác.

HÃY THỬ CÁCH NÀY:

- Hãy nhìn thẳng vào mắt con bạn.
- Hãy dùng cử chỉ động chạm: ôm bé, đặt tay lên lưng bé, vỗ nhẹ vai bé.
- Bế và trò chuyện trực tiếp với bé.
- Hãy mỉm cười với con bạn
- Hãy chơi đùa cùng con, hãy tận hưởng thời gian bên con bạn.
- Hãy lắng nghe những tín hiệu của con bạn.
 - Hãy chú ý đến những giao tiếp nhỏ của các em và đáp lại.
- Hãy quan sát những gì con bạn đang nhìn; hãy trân trọng những điều mà con bạn yêu thích.

2

CHIA SẺ SỰ TẬP TRUNG: CÙNG TẬP TRUNG

Nói chuyện với trẻ có liên quan trực tiếp đến sự chú ý hiện tại của trẻ sẽ có tác động tích cực đến quá trình tiếp thu ngôn ngữ.

Cùng tập trung là khi người chăm sóc và trẻ cùng tập trung vào một đồ vật hoặc hoạt động. Điều này giống như người chăm sóc và trẻ nhìn nhau, rồi cả hai cùng nhìn chăm chú vào một đồ vật.

Hãy để con bạn dẫn dắt và tham gia vào những sở thích của chúng.

NGHIÊN CỨU CHO THẤY...

Việc theo dõi sở thích của trẻ và tạo ra những khoảnh khắc kết nối sẽ củng cố mối quan hệ giữa bạn và con, phát triển các kỹ năng xã hội và nhận thức cảm xúc.

HÃY THỬ CÁCH NÀY:

- Hãy để con bạn dẫn dắt và tham gia vào những sở thích của chúng.
- Hãy đưa cho bé một vật gì đó để thu hút sự chú ý vào một điểm mà cả hai người đều có thể nhìn vào.
- Bế bé sao cho bé quay mặt ra ngoài để giúp bé dễ dàng nhìn thấy những gì bạn nhìn thấy.
 - Hãy thử cách này khi đọc sách hoặc đi dạo quanh nhà.
- Hãy gọi tên cảm xúc
 - “Trông con có vẻ buồn”
 - “Mẹ cảm thấy vô cùng hào hứng!”
- Sử dụng động tác chỉ trỏ; chỉ vào các đồ vật để hướng sự chú ý của trẻ.
- **Tương tác tuần tự:** Hãy chắc chắn rằng trẻ đang nhìn bạn rồi bắt đầu cuộc trò chuyện về một món đồ chơi; nếu trẻ không nhìn vào mắt bạn, hãy tạm dừng cho đến khi trẻ nhìn bạn trở lại.
- Tất cả những điều này rất quan trọng theo **Thuyết Tâm Trí**: hiểu được suy nghĩ và cảm xúc của người khác.

TIẾP XÚC VỚI NHIỀU TỪ VỰNG

“Trẻ em cần được tiếp xúc với nhiều từ vựng và các ý nghĩa khác nhau để xây dựng nền tảng vững chắc cho việc đọc viết.”

-Susan Neuman, Giáo sư tại Đại học New York

Hãy dùng những từ ngữ phức tạp để nói với trẻ nhỏ!

Hãy cho con bạn tiếp xúc với nhiều cách miêu tả phong phú và từ ngữ tinh tế. Đừng chỉ giới hạn bản thân trong việc sử dụng những từ ngữ đơn giản – hãy sử dụng nhiều từ ngữ khác nhau. Hãy trân trọng khả năng hiểu và học hỏi của con bạn từ ngôn ngữ phong phú, đa dạng.

NGHIÊN CỨU CHO THẤY...

Việc cho con bạn tiếp xúc với vốn từ vựng đa dạng sẽ giúp mở rộng khả năng tư duy phản biện và tạo kết nối của trẻ. Nó giúp mở rộng vốn từ và chuẩn bị não bộ cho việc đọc.

HÃY THỬ CÁCH NÀY:

- Hãy sử dụng từ ngữ phức tạp, miêu tả sống động và ngôn ngữ diễn đạt trạng thái tâm lý.
- Hãy trò chuyện về suy nghĩ, cảm xúc và mong muốn của bạn/con bạn.
- Hãy sử dụng những từ ngữ “Cấp độ 2”: những từ mà chúng ta có thể Không dùng hàng ngày nhưng lại mang ý nghĩa sâu sắc hơn. Ví dụ, “xe mui trần” chính xác hơn “xe hơi”.
- Khi bạn đọc một cuốn sách quen thuộc cho con, hãy nghĩ xem làm thế nào bạn có thể thêm các từ vựng cấp độ 2 để mở rộng nội dung trong sách.

Từ ngữ thông dụng	Từ vựng cấp 2
Ăn	Nuốt chửng, Cắn ngấu nghiến, Nhấm nháp, Nhai
To lớn	To lớn, Khổng lồ, Vĩ đại, Bao la, Đồ sộ, Hùng tráng, Vô cùng
Vui mừng	Vui vẻ, Vô tư, Mãn nguyện, Hân hoan, Vui tươi, Thích thú
Nhanh	Nhanh, Tốc độ, Hăng hái

DIỄN ĐẠT MỘT CÁCH TỰ NHIÊN VÀ CÓ CHỦ Ý

Môi trường ngôn ngữ ở nhà có ảnh hưởng mạnh mẽ đến sự phát triển của những em bé bị khiếm thính. (Szagun và Schramm, 2019)”

Hãy cho con bạn tiếp xúc với ngôn ngữ thực tế và có ý nghĩa.

Mỗi ngày, em bé của bạn cần được nghe hoặc nhìn thấy từ 20.000 đến 30.000 lời nói/dấu hiệu yêu thương.

Diễn đạt tự nhiên – Hãy nói chuyện như cách bạn thường nói và sử dụng các thói quen, đồ vật/sự kiện quen thuộc để tạo ra những tương tác chân thực/thực tế.

NGHIÊN CỨU CHO THẤY...

Việc cha mẹ trò chuyện nhiều hơn có mối tương quan với kết quả vốn từ vựng tốt hơn của trẻ. Việc trò chuyện và dùng ngôn ngữ ký hiệu với con bạn sẽ giúp trẻ tiếp xúc với ngôn ngữ tốt hơn.

HÃY THỬ CÁCH NÀY:

- Hãy chủ động cho con bạn tiếp xúc với ngôn ngữ về những gì đang xảy ra xung quanh. **Tự đối thoại** là kể về những gì bạn đang làm.
- Đừng chỉ “gọi tên” và dùng những từ ngữ đơn giản như danh từ hoặc tên màu sắc khi giao tiếp với con bạn.
- Hãy diễn đạt bằng những câu hoàn chỉnh, thể hiện suy nghĩ và khái niệm một cách mạch lạc.
- Hãy dẫn bé đến siêu thị và mô tả các loại trái cây và rau củ. Dùng ngôn ngữ ký hiệu/lời nói về hình dạng, màu sắc và hương vị của từng loại.
- Dắt bé đi dạo. Hãy sử dụng những thứ bạn nhìn thấy trong lúc đi dạo để giải thích cho bé hiểu những gì bé nhìn thấy và mục đích của những thứ đó.
 - Ví dụ: nếu bạn thấy biển báo dừng, hãy chỉ vào nó, giải thích nó là gì và chức năng/ý nghĩa của nó.
- Hãy giải thích từng bước cho bé khi bạn pha cà phê, gấp quần áo hoặc xếp bát đĩa vào máy rửa bát.
- Mỗi ngày bạn làm gì với em bé của mình? Dù chỉ là những việc đơn giản hay bình thường, bạn có thể tận dụng thời gian này để trò chuyện với bé như thế nào?

GIAO TIẾP VỚI BIỂU CẢM

“Giao tiếp với biểu cảm tạo cơ hội học hỏi và tương tác - cách bạn nói điều gì đó rất quan trọng, vì trẻ nhỏ cảm nhận ngôn ngữ trước khi hiểu nó...”

Hãy để việc học thật vui vẻ - hát, đọc văn điệu, và sử dụng các động tác biểu cảm để thu hút trẻ tham gia học tập!

Hãy sử dụng biểu cảm khuôn mặt, thay đổi cách nói và ngôn ngữ ký hiệu, và nói chậm lại. Điều này có thể giúp ngôn ngữ trở nên dễ nhận biết và dễ nhớ hơn đối với con bạn.

Ngôn ngữ dành cho trẻ sơ sinh: cách nói chuyện tự nhiên của người chăm sóc với trẻ sơ sinh, sử dụng giọng nói ấm áp, du dương và rõ ràng, chậm rãi để thu hút sự chú ý của trẻ và giúp trẻ học ngôn ngữ.

NGHIÊN CỨU CHO THẤY...

Nghiên cứu cho thấy cách cha mẹ trò chuyện với con đóng vai trò vô cùng quan trọng trong sự phát triển ngôn ngữ. Cách nói dành cho trẻ sơ sinh - với giọng nói cao hơn, ngữ điệu cường điệu và nhịp độ chậm hơn - giúp trẻ sơ sinh tương tác xã hội và phát triển kỹ năng ngôn ngữ tốt hơn.

HÃY THỬ CÁCH NÀY:

- **Chú trọng âm điệu:** nhấn mạnh các từ mới. Trong giao tiếp bằng lời nói, điều này có nghĩa là nhấn mạnh thêm, nói chậm lại hoặc sử dụng giọng điệu ngân nga cho từ mới; trong ngôn ngữ ký hiệu, nó liên quan đến việc tăng cường biểu cảm khuôn mặt hoặc nhấn mạnh chuyển động.
- Ngôn ngữ dành cho trẻ sơ sinh, cao độ, âm lượng, biểu cảm khuôn mặt, thú vị, bất ngờ, chú trọng âm điệu.
- Nhấn mạnh các từ mới (nói/ ra ký hiệu chậm rãi, cẩn thận, to/ rõ ràng)
- Hãy làm mẫu về cách nói/ra ký hiệu tốt (nói rõ ràng, sử dụng đúng âm thanh).
- Giảm chuyển động với các âm thanh/dấu hiệu cụ thể.
- Nhướn mày hoặc nheo mắt khi hỏi
- Hãy dùng biểu cảm khuôn mặt phù hợp với những gì bạn đang nói.
- Ra ký hiệu với nhịp độ chậm hơn (ra ký hiệu HẠNH PHÚC chậm rãi)
- Lặp lại các từ (ra ký hiệu HẠNH PHÚC nhiều lần liên tiếp; nhắc đi nhắc lại một từ nhiều lần)
- Làm động tác cường điệu (ra ký hiệu HẠNH PHÚC thật to và mở to mắt)

GỢI MỞ & THU HÚT

Bằng cách khuyến khích trẻ tham gia vào các cuộc trò chuyện, bạn sẽ củng cố cả khả năng giao tiếp và mối liên kết giữa bạn và trẻ thông qua những khoảnh khắc vui vẻ, tương tác.

Khái niệm “Ngôn ngữ gợi mở và thu hút” nhấn mạnh việc tạo ra những cơ hội có chủ đích để trẻ em tham gia giao tiếp bằng cách thiết lập các tình huống khuyến khích các em thể hiện bản thân.

Hãy cho bé lý do để giao tiếp.

NGHIÊN CỨU CHO THẤY...

Cha mẹ có thể phát huy kỹ năng ngôn ngữ của con mình đồng thời bồi dưỡng tính tự lập, sự tự tin và khả năng tương tác có ý nghĩa. Những phương pháp này giúp xây dựng ngôn ngữ trong các ngữ cảnh tự nhiên và thu hút.

HÃY THỬ CÁCH NÀY:

- **Phá hoại bằng ngôn ngữ:** tạo ra những tình huống khiến con bạn phải nhờ bạn giúp đỡ.
 - Ví dụ: Con bạn mang một túi đồ ăn nhẹ đến và đưa cho bạn. Có thể bạn biết con muốn bạn mở ra nhưng thay vì thế bạn lại nói “Con cho mẹ ăn à? Cảm ơn con!” Mục đích là để con nói “Không! Mẹ mở ra đi!”
- Đặt đồ chơi hơi ngoài tầm với của bé hoặc đưa bình sữa ngay sát môi bé. Điều này khuyến khích bé phản ứng bằng âm thanh, cử động, dấu hiệu hoặc từ ngữ.
- Gợi ý
 - “Nói với mẹ đi”
 - Tạm dừng để chờ phản hồi
- Đưa ra nhiều lựa chọn
- Hoàn thiện câu
 - Bắt đầu một cụm từ, bài hát hoặc câu chuyện quen thuộc và tạm dừng để trẻ hoàn thành.
 - Chơi trò Ú òa: Giấu mặt sau chăn và nói “Ú òa”. Khi bé nói “Ú òa” _____, hãy thả tấm chăn xuống để lộ khuôn mặt hào hứng của bạn.

LẦN LƯỢT/ QUA LẠI

“Tương tác hai chiều - trao đổi qua lại giữa trẻ em và người lớn - củng cố các mạch thần kinh nằm ở cốt lõi để phát triển cảm xúc và các kỹ năng xã hội ban đầu của chúng ta”. -Trích từ cuốn “Phát Triển Trẻ Em”, Harvard.

Sự tương tác qua lại giúp tăng cường phát triển ngôn ngữ bằng cách tạo ra một môi trường phản hồi và hỗ trợ. Trẻ em học cách lắng nghe, hiểu, phản hồi và giao tiếp thông qua việc tham gia lần lượt vào các cuộc trò chuyện và hoạt động.

Hãy tưởng tượng nó giống như chơi quần vợt! Nếu con bạn giao bóng, hãy đánh bóng trở lại. Nếu bạn giao bóng, hãy chuẩn bị đón trái bóng đánh lại từ con bạn.

NGHIÊN CỨU CHO THẤY...

Khả năng ngôn ngữ của trẻ được cải thiện khi người chăm sóc thường xuyên trò chuyện với trẻ nhỏ.

HÃY THỬ CÁCH NÀY:

- Tương tác qua lại:
 - Các hoạt động chung (Nếu bé đẩy xe đồ chơi về phía bạn, hãy đẩy ngược lại và khuyến khích bé tiếp tục đẩy).
 - Hãy mỉm cười đáp lại con bạn; hãy mỉm cười với bé và chờ bé mỉm cười lại.
- Tiếp tục tiến lên
 - Đối thoại (Nếu con bạn phát ra tiếng động hoặc nói điều gì đó với bạn, hãy đáp lại bé)
 - Hãy bắt chước âm thanh mà con bạn phát ra hoặc ngôn ngữ ký hiệu mà con bạn sử dụng.
 - Chờ phản hồi từ con bạn (Mỗi khi chiếc xích đu tiến về phía bạn, hãy giữ xích đu trong giây lát và nói chuyện/ra hiệu với bé). Chờ bé trả lời rồi thả xích đu ra
 - Hãy đặt câu hỏi cho con bạn
 - Hãy lặp lại những gì con bạn nói/hát để cho con biết bạn đã nghe/nhìn thấy con.
- Hãy nói những cụm từ như “Đến lượt mẹ” và “Đến lượt con”

MỞ RỘNG & THÊM VÀO

Khả năng phản hồi của người mẹ đối với đứa con sơ sinh bị khiếm thính là một yếu tố dự báo mạnh mẽ về khả năng phát triển sự chú ý, kỹ năng xã hội và ngôn ngữ của đứa trẻ.

Hãy tiếp tục phát huy những nỗ lực giao tiếp của trẻ. Mở rộng nghĩa là làm cho những gì con bạn nói/ký hiệu trở nên phức tạp hơn hoặc đầy đủ hơn. Mở rộng khả năng giao tiếp của con bạn có nghĩa là phải biết được vị trí hiện tại của trẻ và bổ sung thêm.

Lập bản đồ ngôn ngữ, cung cấp cho con bạn những từ ngữ cần thiết để mô tả những thứ mà chúng quan tâm nhưng chưa thể diễn đạt bằng lời nói.

Lập bản đồ mới, kết nối các từ ngữ mới với các đối tượng hoặc hành động mới.

NGHIÊN CỨU CHO THẤY...

giúp thúc đẩy phát triển ngôn ngữ và tăng cường kết nối xã hội, giúp trẻ liên kết ngôn ngữ với môi trường xung quanh và khuyến khích sự hiểu biết sâu sắc hơn.

HÃY THỬ CÁCH NÀY:

- Nếu con bạn dùng ngôn ngữ ký hiệu/nói một từ, bạn hãy đáp lại bằng từ đó cộng thêm một từ nữa.
 - Ví dụ: “chó!” bạn nói “chó to!”
 - Bé dùng ngôn ngữ ký hiệu để nói “chó” và bạn đáp lại, “Đúng rồi! Đó là con chó của nhà mình, tên là June. Nó chạy nhanh quá!”
- Sử dụng đồ chơi để mở rộng ngôn ngữ
 - Nếu bé nói/ra hiệu “choo-choo” hoặc “tàu hỏa”, bạn có thể trả lời, “Con nói đúng rồi! Đó là một đoàn tàu hỏa. Tàu hỏa chạy trên đường ray.”
- Giờ ăn là thời điểm tuyệt vời để làm điều này.
 - Ví dụ: Bé sẽ nói ‘mmmm’ hoặc ra hiệu “thêm nữa” khi ăn chuối. Bạn có thể đáp lại bằng câu “Con đã ăn hết chuối trên đĩa của mình rồi và có vẻ như con vẫn muốn ăn thêm nữa. Chuối rất ngon. Để mẹ lấy thêm cho con nhé.”

ĐỌC SÁCH

“Đọc sách là cánh cửa mở ra cho trẻ em mọi kiến thức khác”.
- Barack Obama

Việc đọc sách cùng con từ nhỏ sẽ xây dựng nền tảng kỹ năng đọc viết vững chắc suốt đời cho trẻ.

Hãy đọc sách cho con bạn nghe. Hãy đọc sách cùng con bạn. Hãy đọc sách cạnh con bạn.

NGHIÊN CỨU CHO THẤY...

Việc cùng nhau đọc sách có liên quan đến nhiều kỹ năng trong giai đoạn sau của thời thơ ấu – phát triển vốn từ vựng, học nghĩa của từ mới, khả năng đọc viết, và nhiều hơn nữa.

HÃY THỬ CÁCH NÀY:

- Hãy diễn đạt chi tiết hơn về nội dung.
 - Hãy giải thích thêm về những gì bạn đang đọc, và đặt câu hỏi cho con bạn về những gì bạn đọc.
- Lần lượt nhìn vào sách và giao tiếp bằng mắt với con bạn.
- Hãy chỉ vào các hình ảnh trong sách và nói về những gì bạn nhìn thấy.
- Hãy sử dụng hình ảnh trong sách để kể về những trải nghiệm bạn đã từng có.
- Sử dụng các giọng điệu nhân vật khác nhau và các cách diễn đạt khác nhau để thể hiện hội thoại, tính cách, v.v.
 - Hãy diễn xuất kịch tính, sử dụng ngôn từ và cử chỉ một cách sinh động, thể hiện cảm xúc một cách phóng đại và phù hợp với câu chuyện.
- Hãy để con bạn quan sát bạn đọc sách một mình để tận hưởng niềm vui.
- Hãy để con bạn giúp lật trang sách.
- Điều chỉnh không gian ký hiệu – ra ký hiệu thường xuyên, ra ký về các trang sách, ra ký hiệu về con bạn.
- Thay đổi vai trò, ra ký hiệu lớn và phóng đại để thể hiện một nhân vật ồn ào hoặc dấu hiệu vui mừng, âm điệu hoặc cường độ khác nhau.
- Đọc sách mỗi ngày

CHIA SẺ NIỀM VUI

“Di sản lớn nhất mà chúng ta có thể để lại cho con cái chính là những kỷ niệm vui vẻ! – Og Mandino

Hãy cho con bạn thời gian để tự mình khám phá, đồng thời tận hưởng những khoảnh khắc vui vẻ và gắn kết cùng con.

Đừng cảm thấy áp lực phải trở thành người dạy ngôn ngữ thường xuyên cho các bé.

NGHIÊN CỨU CHO THẤY...

Khi cha mẹ cảm thấy được trao quyền thay vì bị áp lực, ngôn ngữ của trẻ sẽ phát triển mạnh mẽ. Việc tạo ra một môi trường ít căng thẳng và hấp dẫn cho phép trẻ em giao tiếp một cách tự nhiên, từ đó nuôi dưỡng sự tự tin và phát triển kỹ năng ngôn ngữ tốt hơn.

HÃY THỬ CÁCH NÀY:

- Hãy để thông tin lắng lại, cho con bạn thời gian để tiếp nhận thông tin
- Hãy tham gia – công nhận mọi thành công của con bạn, dù lớn hay nhỏ
- Bạn hoàn toàn có thể lùi lại một bước và dành thời gian để tận hưởng việc dạy dỗ con cái
- Hãy tự tin vào khả năng của bạn để tạo ra một môi trường giàu ngôn ngữ
- Hãy tận hưởng thời gian bên con bạn

Hãy tập trung vào chất lượng hơn là số lượng

